

EVA ZAVADILOVÁ^o

Palacký University in Olomouc, Czech Republic

PROFESOŘI KANONICKÉHO PRÁVA A JEHO VÝUKA NA TEOLOGICKÉM UČILIŠTI V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH V LETECH 1918-1950. POPIS SITUACE S PŘÍHLEDEM K POLITICKÝM A MÍSTNÍM POMĚRŮM.

ÚVOD

V letech 1918-1950 byla u nás výuka kanonického práva realizována mimo teologické a právnické fakulty také na řeholních a teologických učilištích při diecézních seminářích v rámci kněžské intelektuální formace. Diecézní teologické instituty byly v Československu uzavřeny komunistickým režimem roku 1950. K jejich obnovení již nedošlo.

Přestože právní situace těchto institutů¹ byla komplikovaná, neměly status státem uznané vysoké školy, jejich představení a členové profesorského sboru se leckdy urputně snažili vytvořit svým studentům srovnatelné studijní podmínky, jako měli jejich kolegové, kandidáti kněžství, na teologických fakultách. Mnozí z profesorů těchto učilišť vyvíjeli vědeckou a pedagogickou činnost, jejíž význam přesahoval hranice diecéze, přičemž tato činnost byla nezdárka nad rámec jejich povinností i výši vyplácené mzdy středoškolského profesora. A konečně mnozí z nich byli posléze na profesorské stolice teologických fakult vysokých škol povoláni.

Tento příspěvek chce seznámit s realitou výuky kanonického práva v konkrétním prostředí jednoho z těchto ústavů: diecézního teologického učiliště v Českých Budějovicích ve 20. století. Nejprve bude pojednáno o okolnostech vzniku semináře a učiliště, které se odvíjejí od založení českobudějovické diecéze, a o možných regionálních zvláštностech, které spolu s jinými faktory ovlivňovaly atmosféru ve zdejších seminářích a výuku na teologickém ústavu v daném období. Po stručném nastínění složitého právního postavení teologických učilišť bude již plně věnována pozornost studijní disciplíně kanonického práva a především osobám, kterým byla svěřena jejich výuka, jejich osudům i případné tvorbě z této oblasti.

Článek by měl být součástí plánované rozsáhlejší práce, která mapuje výuku kanonického práva na teologických institutech diecézních i řeholních² v Československu v rámci bývalých zemí Koruny české v letech 1918–1950. Jedná se o téma, které nebylo doposud podrobně a uceleně zpracováno.

1. JIHOČESKÉ CÍRKEVNĚ-PRÁVNÍ A HISTORICKÉ SKUTEČNOSTI

Českobudějovické biskupství bylo donedávna nejmladším českým biskupstvím v rámci české církevní provincie. Přestože v současnosti diecéze zabírá převážně podstatnou část území jižních Čech, její hranice i rozsah se zejména v minulém století dramaticky měnily.

Počátky českobudějovické diecéze se odvíjejí od roku 1783, kdy 5. prosince císař Josef II. vydal dvorní dekret, jímž rozhodl o založení nového biskupství a současně jmenoval jejího prvního biskupa dosavadního olomouckého kanovníka Jana Prokopa hraběte Schaaffgotscheho, který si k tomu měl

Eva Zavidilová, mgr – absolventka teologii katolíckej Wydziału Teologicznego Cyryla i Metodego na Uniwersytecie Palackiego w Ołomuńcu; kontakt: zavidilovaeva@seznam.cz

¹ V textu jsou na základě dobových zvyklostí synonymně používána pro tyto diecézní ústavy následující označení: teologické (bohoslovecké) učiliště; teologický (bohoslovecký) ústav, kněžský ústav.

² Současně by měla přinést údaje o profesorech kanonického práva na daných institutech obojího typu, popsat jejich vědeckou tvorbu i životní osudy.

vyžádat papežské schválení. Stalo se tak po předchozím císařově váhání, jak vyřešit náročnou situaci, kdy dosavadní příliš rozsáhlé území pražské diecéze nevyhovovalo vůbec státní správě a také pro pražské arcibiskupy bylo značně obtížné řídit všechny svěřené oblasti. V říjnu 1784 byl pražský arcibiskup Antonín Petr hrabě Příchovský nucen požádat Svatý stolec o oddělení krajů budějovického, táborského, prácheňského, klatovského od jím spravované pražské arcidiecéze a vytvořil z těchto krajů novou diecézi. Schválení došlo z Říma bulou ještě v prosinci téhož roku.³

Českobudějovické biskupství pak bylo slavnostně vyhlášeno cirkumskripční bulou papeže Pia VI. *Cunctis Ubique* z 20. září 1785.⁴ Za katedrální chrám byl novému biskupovi určen farní kostel sv. Mikuláše a současně při něm zřízena kanovníká kapitula.⁵ Piaristická kolej byla přebudována na biskupskou rezidenci a dvorním dekretem ze dne 31. prosince 1786 byl biskupovi vykázan zrušený kapucínský klášter, který měl sloužit jako tzv. kněžský dům (Priesterhaus).

Od 1. září 1788 sloužil tento dům ke vzdělávání alumnů původem z českobudějovické diecéze, kteří dokončili svá teologická studia na pražském generálním semináři. Před kněžským svěcením se zde měli tito teologové ještě půl roku připravovat na výkon praktické duchovní správy. Po uzavření generálních seminářů vyvinul biskup Schaaffgotsche maximální úsilí k vybudování vlastního semináře s teologickým studiem.⁶

„Nejvyšším dvorním dekretem ze dne 7. dubna 1803 bylo povoleno zřízení vlastního biskupského semináře v Č. Budějovicích pro 30 alumnů a současně tříletého teologického ústavu v něm se čtyřmi profesory na účet české náboženské matice (...) až do r. 1804 studovali theologové budějovičtí na semináři pražském. 4. listopadu počala theologická studia v Č. Budějovicích.“⁷

Jižní a jihozápadní hranice diecéze sousedí s diecézemi bavorskými a rakouskými. Vedle českého obyvatelstva žila v příhraničních oblastech také početná německá menšina a také studenti německé národnosti přicházeli studovat do budějovického semináře, před rokem 1914 však tvořili v semináři málo početnou menšinu.⁸

Zdánlivě poklidné poměry v diecézi narušila až 1. světová válka. Seminář byl zabrán pro potřeby rakouského červeného kříže, takže výuka probíhala v chlapeckém semináři, a nadto od roku 1917 bylo nutno zkrátit délku semestru. Počet bohoslovců klesal, protože mnoho mladých mužů muselo narukovat.⁹ Konec války pak přinesl další zásadní změny i pro českobudějovickou diecézi.¹⁰ V rámci nového poválečného uspořádání Evropy bylo na základě usnesení mírové smlouvy v Saint-Germain v září

³ Srov. J. Kadlec, *Českobudějovická diecéze*, České Budějovice 1995, s. 23.

⁴ Srov. *Státní oblastní archiv v Třeboni*, fond Biskupský archiv České Budějovice, Listiny, Transsumpt buly Pia VI., papeže římského z 20. září 1785, jíž zakládá českobudějovické biskupství, kart. 1, inv. č. 3, pův. sign. N6.

⁵ Srov. J. Kadlec, *Českobudějovická diecéze...*, s. 24.

⁶ Srov. L. Dvořák, *Biskupský kněžský seminář v Č. Budějovicích*, České Budějovice 1905, s. 32.

⁷ L. Dvořák, *Biskupský kněžský seminář...*, s. 33-34.

⁸ Srov. J. Kadlec, *Českobudějovická diecéze...*, s. 71.

⁹ Srov. J. Kadlec, *Českobudějovická diecéze...*, s. 70-71.

¹⁰ Poválečné období přineslo také náboženské zmatky a odpady českých laických věřících i kléru od římskokatolické církve v souvislosti se vznikem církve československé. K Československé církvi přestoupil také jeden z profesorů diecézního bohosloveckého ústavu Dr. Karel Statečný, který se stal profesorem nově zřízené Husovy bohoslovecké fakulty Univerzity Karlovy. Srov. J. Kadlec, *Českobudějovická diecéze...*, s. 80.

1919 připojeno 31. července 1920 k Československé republice spolu s nynějším jihomoravským Valtickem také Vitorazsko¹¹.

Z hlediska církevní správy Vitorazsko příslušelo k rakouské diecézi svatohipolytské.¹² De facto však byly čtyři tamní farnosti podřízeny českobudějovickému biskupovi jakožto apoštolskému administrátorovi a přiděleny k třeboňskému vikariátu.¹³ Tento stav se změnil až s vydáním apoštolské konstituce *Ad ecclesias regiminis incrementum* o zevní delimitaci československých diecézí ze dne 2. září 1937, kdy bylo Vitorazsko¹⁴ trvale odloučeno z diecéze svatohipolytské a právně přičleněno k diecézi českobudějovické.¹⁵

K dalším územním změnám v diecézi došlo až v roce 1938, kdy Vitorazsko na základě mnichovského diktátu obsadily v průběhu října a listopadu německé jednotky. Současně musel tehdejší biskup Bárta zřídit pro 134 odloučených farností generální vikariát ve Vyšším Brodě.¹⁶

Ovšem již 1. října 1939 byla diecéze roztrhána, přičemž německé pohraniční oblasti byly přiděleny sousedním diecézím řezenské, pasovské, linecké a svatohipolytské. Po smrti biskupa Bárty roku 1940 byl biskupský stolec po sedm let uprázdněn.¹⁷ Po skončení války došlo k obnovení saint-germainské hranice a opětnému scelení diecéze. Vlivem odsunu německého obyvatelstva však zanikly některé pohraniční farnosti, což si vyžádalo novou vnitřní úpravu diecéze, již se chopil nový biskup Josef Hlouch.¹⁸

Slibný rozvoj diecéze však zastavila změna politické situace v Československu roku 1948 a následné represe vůči církevním představitelům. Biskup Hlouch byl přísně sledován StB a posléze roku 1950 internován. Jen o pár měsíců později byl uzavřen a zrušen také biskupský kněžský seminář a teologické učiliště pro českobudějovickou diecézi.¹⁹

¹¹ Území Vitorazska (Weitraer Gebiet) tvoří celkem patnáct historických vesnic. Oblast hraničí na severu a západě s bývalým soudním okresem Třeboň, na jihozápadě s někdejší novohradským okresem a na jihu a východě sousedí se spolkovou zemí Dolní Rakousko. Srov. P. Koblasa, *Vitorazsko. Dolnorakouská historie oblasti*, České Budějovice 2013, s. 7-14.

¹² Srov. P. Koblasa, *Vitorazsko. Dolnorakouská historie...*, s. 13.

¹³ Srov. F. Kop, *Modus vivendi-nynější stav jeho provedení*, Praha 1937, s. 32.

¹⁴ Zde se patří poznamenat, že navzdory nacionálním tendencím některých Němců na území Vitorazska v době před koncem první světové války, nedocházelo k žádnému národnostnímu útisku českých věřících ze strany německé konzistoře ve Svatém Hipolytu. Naopak hipolytští biskupové se chovali k požadavkům českých farářů poměrně vstřícně, např. v otázce užívání češtiny. Srov. A. Kalbáč, *Vitorazsko*, Praha 1919.

¹⁵ Srov. *Acta Apostolicae Sedis* XXIX (1937), s. 366-369.

¹⁶ Generálním vikářem se stal český cisterciácký opat německé národnosti Tecelin Jaksch (1885-1954) a po něm opat ThDr. Dominik Kaindl (1891-1973), profesor Starého zákona na teologickém institutu v Českých Budějovicích. Srov. J. Kadlec, *Českobudějovická diecéze...*, s. 40.

¹⁷ Po Bártově smrti diecézi spravoval kapitulní vikář Mons. Jan Cais (1940-1947). V době jeho uvěznění gestapem v říjnu 1944 jej vystřídal bývalý rektor kněžského semináře, kapitulní probošt Mons. Karel Boček. Na základě důrazných protestů ze strany německé vlády nebyl úřad obsazen. Srov. J. Kadlec, *Českobudějovická diecéze...*, s. 40-41.

¹⁸ Srov. J. Kadlec, *Českobudějovická diecéze...*, s. 40-43.

¹⁹ Srov. M. Weis, *Minutěnky vzpomínek na pastýře lidu svého*, Praha 1999, s. 45.

2. PRÁVNÍ POSTAVENÍ TEOLOGICKÝCH UČILIŠŤ V ČESKOSLOVENSKU

Semináře a diecézní bohoslovecká učiliště podle církevního zákonodárství spadaly do kompetence diecézního biskupa a Svatého stolce²⁰, což potvrdilo rozhodnutí Nejvyššího správního soudu z 31. října 1883 č. 2497, které uznávalo i české (posléze československé) zákonodárství.²¹ Na druhou stranu se na ně vztahovaly i světské právní předpisy, které pocházely již z 2. poloviny 19. století, tedy ještě z období Rakouska-Uherska.

Jednalo se zejména prováděcí předpis č. 319/1850 ř. z., o katolických a teologických učilištích, které stanovilo, že ke studiu v diecézních a řeholních seminářích mohou být přijímáni pouze absolventi nižších a vyšších gymnázií s dostatečným prospěchem;²² ministerské nařízení č. 50/1858 ř. z., týkající se provedení čl. VI. a XVII. konkordátu ohledně theologického studia.²³

Postupně byly vydávány ze strany státu právní předpisy, které upravovaly především náležitosti týkající se platů a penze, zejména zákon č. 189/1920 Sb. z. a n., jímž se upravují platy profesorů při teologických učilištích diecézních a představených při biskupských kněžských seminářích.²⁴ Profesori byli chápáni jako „veřejní zaměstnanci“, přičemž profesorský plat odpovídal platu profesora vyšší třídy státních středních škol. V této oblasti následovala další právní doplnění. Stát také upravoval maximální výměru učebních povinností profesorů diecézních bohosloveckých učilišť a výši odměn za hodiny ji převyšující,²⁵ a to v § 193 vládního nařízení č. 124/1928 Sb. z. a n. ze dne 17. července 1928. Toto ustanovení bylo v období Protektorátu (výnos Ministerstva školství a národní osvěty č. 82.154-1942-VI/1 z 9. září 1942) zrušeno, ale po skončení války znovu vešlo v platnost.²⁶

Představení teologických učilišť se v období první československé republiky (1918-1938) odvolávali na autentický výklad c. k. ministerstva kultu a vyučování, podle kterého platila rovnocennost mezi vysvědčeními z teologických fakult a bohosloveckých ústavů.²⁷ „Až do roku 1912 byla vedena v úřední Ročence vysokých škol v seznamu škol vysokých. Dne 13. října 1920 č. 9289/20 rozhodl nejvyšší správní dvůr, že nelze stavěti theologické ústavy na roveň středních škol, byť i měli profesori

²⁰ CIC/1917 o seminářích pojednává v kán. 1352-1371.

²¹ J. Čihák, *Theologus čili studium katolické teologie*, Díl 1.: *Organisace katolického studia bohosloveckého*, Praha 1927, s. 39.

²²Dále dle nařízení ministra kultu a vyučování ze dne 12. prosince 1909 č. 49.645, o připuštění k teologickým studiím byli ke studiu na diecézních a řeholních učilištích (stejně jako na teologické fakulty) přijímáni bez dalších požadavků pouze absolventi klasických gymnázií. Nařízení platilo v části týkající se seminářů až do roku 1950). Srov. Z. Horák, *Církev a české školství. Právní zajištění působení církví a náboženských společností ve školství na území českých zemí od roku 1918 do současnosti*, Praha 2011, s. 196.

²³ Srov. Z. Horák, *Církev a školství. Vybrané dokumenty ke studiu českého konfesního práva*, Praha 2012, s. 94 -101.

²⁴ Srov. Z. Horák, *Církev a školství. Vybrané dokumenty...*, s. 109-111.

²⁵ Za tímto účelem zasílala Zemská politická správa příslušným biskupským konzistořím žádosti, aby theologická učiliště obratem zasílala výkazy profesorů bohosloví s přesným výměrem jejich učebních povinností vzhledem k platovým předpisům. Srov. *Státní oblastní archiv v Třeboni*, fond Biskupský archiv České Budějovice, Vedení semináře, rektor, profesori, služební personál, korespondence a jiné, kart. 1074, sign. I-G-11-a, s. 148-151.

²⁶ Srov. V. Novotný, *Katolická theologická fakulta, 1939-1990. Prolegomena k dějinám české katolické teologie druhé poloviny 20. století*, Praha 1997, s. 64.

²⁷Srov. *Státní oblastní archiv v Třeboni*, fond Biskupský archiv České Budějovice, Vedení semináře, rektor, profesori, služební personál, korespondence a jiné, kart. 1074, sign. I-G-11-a, 197.

těchto ústavů dle paritního zákona tentýž plat jako profesoři státních středních škol“, argumentují profesoři své stanovisko.²⁸

Na sklonku roku 1928 vypracovalo Ministerstvo školství a národní osvěty návrh o úpravě některých právních poměrů na československých státních vysokých školách a samostatných vědeckých ústavech a knihovnách. Tomuto návrhu předcházely tři „schůze ankety“ pro reformu studia katolického bohosloví. Ze strany církve se jich zúčastnili zástupci z obou teologických fakult a zástupci obou arcibiskupských ordinariátů.²⁹ Tento postup však vyvolal obavy u biskupských ordinariátů, které si přály mít v anketě též své zastoupení.³⁰ Na třetí schůzi ankety, kdy se jednalo o minimálním počtu vyučovacích hodin pro jednotlivé předměty, se dostal ke slovu prof. J. Čihák³¹ z české bohoslovecké fakulty Karlovy univerzity, který zdůrazňoval, že diecézní učiliště nejsou vysokými školami ani nejsou rovnocenná s fakultami, tudíž musí být tento rozdíl promítnut do stanovení počtu hodin konkrétních předmětů.³²

Představení seminářů a teologických institutů bedlivě a s obavami sledovali vývoj situace.³³ Na podzim roku 1935 rozesílalo ministerstvo další návrh zmíněného zákona biskupským ordinariátům a seminářům k vyjádření, a to nejpozději do konce studijního roku 1935/1936.³⁴ Pro českobudějovický ordinariát tuto odpověď vypracoval místního diecézního učiliště profesor církevního práva a biblického studia Nového zákona Ludvík Matoušů.³⁵

²⁸ Srov. *Státní oblastní archiv v Třeboni*, fond Biskupský archiv České Budějovice, Vedení semináře, rektor, profesoři, služební personál, korespondence a jiné, kart. 1074, sign. I-G-11-a, s. 197.

²⁹ Z protokolu vyplývá, že zúčastnění se dohodli na tom, aby se jednalo pouze o reformě na bohosloveckých fakultách, jejíž uskutečnění je prioritní též proto, aby mohla sloužit za vzor pro reformu na učilištích diecézních. Srov. *Státní oblastní archiv v Třeboni*, fond Biskupský archiv České Budějovice, Vedení semináře, rektor, profesoři, služební personál, korespondence a jiné, kart. 1074, sign. I-G-11-a, s. 181.

³⁰ To se nakonec nepodařilo. Předběžný návrh nového zkušebního řádu pro katolické bohoslovecké fakulty předpokládal zavedení státních zkoušek, pročež ten mohl být zaveden pouze na bohosloveckých fakultách, a nikoli na bohosloveckých učilištích. Zejména v této věci vyvstal pochopitelný nesoulad mezi zástupci biskupských ordinariátů a arcibiskupských ordinariátů. Biskupské ordinariáty se obávaly snížení významu diecézních teologických učilišť a dalšího prohloubení rozdílů mezi učilišti a fakultami (v důsledku nového zkušebního řádu). Arcibiskupské ordinariáty a zástupci fakult se zase dovolávali nutnosti zavedení nového zkušebního řádu z důvodu povznesení úrovně katolických bohosloveckých fakult. Srov. *Státní oblastní archiv v Třeboni*, fond Biskupský archiv České Budějovice, Vedení semináře, rektor, profesoři, služební personál, korespondence a jiné, kart. 1074, sign. I-G-11-a, s. 181-189.

³¹ Josef Čihák (1880-1960) toho času byl docentem pastorální teologie na české teologické fakultě Univerzity Karlovy v Praze.

³² Srov. *Státní oblastní archiv v Třeboni*, fond Biskupský archiv České Budějovice, Vedení semináře, rektor, profesoři, služební personál, korespondence a jiné, kart. 1074, sign. I-G-11-a, s. 184.

³³ Byl dohodnut společný postup, který představení diskutovali na poradách rektorů, a také vzájemně sdíleli konspekty odpovědí vlastních ordinariátů pro ministerstvo. Srov. *Státní oblastní archiv v Třeboni*, fond Biskupský archiv České Budějovice, Vedení semináře, rektor, profesoři, služební personál, korespondence a jiné, kart. 1074, sign. I-G-11-a.

³⁴ Představení diecézních seminářů a učilišť mezi sebou obecně udržovali čilý korespondenční kontakt. V záležitostech konfesně-právních se snažili na základě předchozího názorového sdílení volit jednotný postup. Srov. *Státní oblastní archiv v Třeboni*, fond Biskupský archiv České Budějovice, Vedení semináře, rektor, profesoři, služební personál, korespondence a jiné, kart. 1074, sign. I-G-11-a.

³⁵ V rámci výše popsaného úsilí o právní úpravu studia na diecézních teologických institutech v letech 1935-1937 se intenzivně angažoval právě profesor Matoušů. Podrobil kritice vyjádření kolegů z Hradce Králové i Litoměřic.

Základními body, které představení a profesori diecézních teologických ústavů jednohlasně požadovali, bylo výslovné přiznání vysokoškolského charakteru pro tyto instituty v případě, že mají při pětiletém studiu shodný studijní řád s bohosloveckými fakultami a alespoň šest graduovaných profesorů. Současně biskupští ordináři spolu s profesory kvitovali, že uskutečněním požadovaného nedojde k žádnému zvýšení profesorských platů ani platů seminárních představených.³⁶

Po ukončení dlouhých příprav bylo schváleno vládní nařízení č. 151/1937 Sb. z. a n., o studiu a zkouškách na fakultách bohosloveckých a vládní nařízení č. 152/1937 Sb. z. a n., kterým se provádějí základní ustanovení o studiu a zkouškách na katolických fakultách bohosloveckých. Stěžejní jsou zejména jeho § 66-68, které upravují přestupy z teologických diecézních i řeholních učilišť na teologické fakulty. Jsou zde rozlišena taková učiliště, která se alespoň v rozsahu hlavních nauk přizpůsobila osnově normálního studia podle § 22 tohoto nařízení, kde bylo minimálně šest profesorů pro různé obory a tito měli být doktorem nebo licenciátem teologie, od učilišť těmto podmínkám nevyhovujících.³⁷ Zmíněná vládní nařízení diecézní teologické ústavy nepřijaly s úplnou spokojeností, neboť nepovažovaly ještě svoji otázku za definitivně dořešenou, proto se smluvily vypracovat během školního roku 1937/1938 společně nový studijní plán a usilovat o jeho uskutečnění.³⁸ Svými požadavky se tak snažily zabránit další případné degradaci studií na diecézních učilištích a znevýhodnění vlastních studentů.

Tendence nahlížet na diecézní učiliště jako na instituty nikoli vysokoškolské povahy byly před druhou světovou válkou více patrné.³⁹ Když byly po tragických událostech v Praze Vyhláškou Říšského protektora ze dne 17. listopadu 1939⁴⁰ uzavřeny české vysoké školy, byly na nějaký čas teologické instituty při seminářích vůbec jedinými institucemi, kde probíhalo studium kandidátů kněžství.

Vůbec poslední právní ustanovení, které se k těmto institutům vyjadřuje, je vládní nařízení č. 112/1950 Sb., o bohosloveckých fakultách, jehož § 1 odst. 1 a 2 se soustřeďuje veškeré římskokatolické bohoslovecké studium v českých krajích v „Římskokatolické cyrilometodějské bohoslovecké fakultě v Praze“ a současně se jím ruší jak Cyrilometodějská bohoslovecká fakulta v Olomouci a veškerá ostatní římskokatolická učiliště.⁴¹

V roce 1936 vypracoval na základě žádosti někdejšího rektora K. Rebana koncept stanoviska ve věci plánovaného zákona o teologických fakultách pro biskupa Šimona Bárta (českobudějovickým biskupem v letech 1920-1940). Ten jej měl předat kardinálovi Kašparovi (českým primasem v letech 1931-1941, kardinálem od 16. prosince 1935) a také jej přednést na biskupské konferenci v Praze v témže roce. Součástí konceptu jsou i osobní poznámky a názory Ludvíka Matoušů a jeho kolegů profesorů. Vyjadřují přesvědčení, že snahy teologických fakult „nezbytně vedou k diskriminaci mezi klérem z fakult a ze seminářů. Semináře si toho nezasluhují, aby byly sníženy na soukromou odbornou školu teologickou.“ Srov. *Státní oblastní archiv v Třeboni*, fond Biskupský archiv České Budějovice, Vedení semináře, rektor, profesori, služební personál, korespondence a jiné, kart. 1075, sign. I-G-11-a, s. 188-193.

³⁶ Srov. *Státní oblastní archiv v Třeboni*, fond Biskupský archiv České Budějovice, Vedení semináře, rektor, profesori, služební personál, korespondence a jiné, kart. 1075, sign. I-G-11-a, s. 188-193.

³⁷ Srov. Z. Horák, *Církev a školství. Vybrané dokumenty...*, s. 111-121.

³⁸ Snažily se o to oběma cestami. Jednak cestou církevní: obrátit se na Posvátnou kongregaci seminářů a na nunciaturu. A také cestou státní: skrze parlamentní kruhy a příslušné ministerstvo vyžadovat právní zakotvení příslušné studijní reformy, která by se opírala o vládní nařízení, jako tomu bylo u reformy studia a zkoušek na teologických fakultách. Srov. *Státní oblastní archiv v Třeboni*, fond Biskupský archiv České Budějovice, Vedení semináře, rektor, profesori, služební personál, korespondence a jiné, kart. 1075, sign. I-G-11-a.

³⁹ Srov. V. Novotný, *Katolická teologická fakulta...*, s. 63.

⁴⁰ Z. Horák, *Církev a školství. Vybrané dokumenty...*, s. 121.

⁴¹ Srov. Z. Horák, *Církev a školství. Vybrané dokumenty...*, s. 122-123.

3. ORGANIZACE STUDIA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH SE ZŘETELEM NA KANONICKÉ PRÁVO

Po skončení první světové války připadlo na českobudějovickou diecézi dohromady pouhých třináct bohoslovců.⁴² Bohovědný kurz byl rozdělen na „cursus primus“ a „cursus secundus“. Kanonické právo bylo probíráno až ve druhém běhu, mělo dvě části: „Ius canonicum I.“ a „Ius canonicum II.“, které se v klasifikaci považovaly za dva předměty. Hodnotící stupnice měla čtyři stupně:⁴³ eminenter, sufficienter, valde bene, bene.⁴⁴ Přednášejícím byl již od roku 1900 profesor Th. Kasper.

Vydání nového kodexu mělo za následek také změnu ve výuce. Kongregace pro semináře rozesílala jednotlivým seminářům pokyny a doporučení. Dosavadní knihy a skripta pro *Corpus iuris canonici* ztratila stěžejní váhu. K intelektuální formaci bohoslovců v kněžském semináři se vyjadřoval nový kodex zejména v kán. 1352 CIC/1917. Ve výkladu k příslušnému kánonu v listu *Ordinamento dei Seminari* z roku 1920 je uvedeno, že církevní právo, jakož i církevní dějiny a především teologie morální a pastorální musí být považovány za předměty hlavní. Bylo proto také doporučováno, aby prolegomena k těmto disciplínám byla řazena již do první etapy studia.⁴⁵ „O církevním právu se praví, aby bylo přednášeno in forma Institutionum a přihlíželo také k zákonodárství občanskému; předcházeti má traktát o církevním právu veřejnému“⁴⁶

Ke konci studijního roku 1920 zaslali profesori bohosloví při české teologické fakultě Univerzity Karlovy biskupským ordinariátům k uvážení dotaz k plánované úpravě teologického studia, jehož součástí byl i modelový rozvrh. V návrhu se jednalo především o možnost přednášet předměty více ročníkům najednou, což mělo přinést výhody mj. v menším časovém zatížení přednášejících profesorů. Profesori teologické fakulty zde v souladu s listem mimo jiné navrhují, aby bylo přednášeno právo již v prvním běhu vedle dogmatiky, Nového zákona a církevních dějin.⁴⁷

V jinak pozitivní odpovědi profesorů z českobudějovického teologického institutu je vyjádřen názor: „Začítí v I. ročníku právem nezdá se výhodným; právo a pastorálka mají mnoho společného.“⁴⁸ V jejich velmi uctivé odpovědi je silně akcentována pochybnost o smyslu a „akutnosti“ těchto úprav vzhledem k nejistotě, která na daném ústavu panovala: „S bolestí se doslýcháme, že se pomýšlí na to, diecézní ústavy zavřítí. Přáli bychom si v této tísnivé situaci, aby věc byla brzy autoritativně objasněna.“⁴⁹

Po částečném rozptýlení bezprostředních obav ohledně budoucí existence diecézních bohosloveckých ústavů⁵⁰ v letech následujících, bylo snahou profesorského sboru českobudějovického

⁴² Do roku 1925 se jejich celkový počet zvýšil o pouhých šest osob. Srov. J. Kadlec, *Českobudějovická diecéze...*, s. 71.

⁴³ Včetně insufficienter.

⁴⁴ *Státní oblastní archiv v Třeboni*, fond Biskupský kněžský seminář a diecézní teologický institut České Budějovice, Prospěchový katalog studentů českobudějovického teologického učiliště, Knihy, i.č. 12.

⁴⁵ Srov. J. Čihák, *Theologus čili studium...*, s. 48.

⁴⁶ J. Čihák, *Theologus čili studium...*, s. 51.

⁴⁷ Srov. *Státní oblastní archiv v Třeboni*, fond Biskupský archiv České Budějovice, Vedení semináře, rektor, profesori, služební personál, korespondence a jiné, kart. 1073, sign. I-G-11-a, s. 8-10.

Státní oblastní archiv v Třeboni, fond Biskupský archiv České Budějovice, Vedení semináře, rektor, profesori, služební personál, korespondence a jiné, kart. 1073, sign. I-G-11-a⁴⁸, s. 7. s. 9.

⁴⁹ *Státní oblastní archiv v Třeboni*, fond Biskupský archiv České Budějovice, Vedení semináře, rektor, profesori, služební personál, korespondence a jiné, kart. 1073, sign. I-G-11-a, s. 9.

⁵⁰ V poválečných letech se uvažovalo o uzavření diecézních kněžských seminářů pro nedostatečný počet alumnů. Biskupská konference však v lednu 1926 rozhodla o jejich zachování. Toto rozhodnutí potvrdil i Svatý stolec, který zároveň požadoval zavedení pětiletého studia u filosoficko-teologických studií. Srov. J. Čihák. *Theologus čili studium...*, s. 38.

institutu maximálně přizpůsobit vlastní výuku právě výuce na české bohoslovecké fakultě v Praze.⁵¹ Od studijního roku 1922/1923 začíná kanonické právo přednášet ThDr. Ludvík Matoušů. Přednáší je 3 hodiny týdně v zimním i letním semestru. Matoušů vytvořil vlastní skripta, která užíval při výuce a posléze byla vydána i tiskem v několika vydáních.

Z výkazů rektora určených pro Posvátnou kongregaci seminářů a univerzit lze vyčíst základní literaturu i doplňující literaturu pro konkrétní disciplínu. Ve studijním roce 1926/27 zpráva uvádí v oddíle „textus principalis“ na prvním místě „Codex Iuris Canonici“ na druhém místě „Lectoris praelectionis scriptae“. Doplňující literatura zahrnovala díla od Wermeesche a Creusena: *Epitome Iuris canonici cum comentariis*, dále *Grundzüge des katholischen Kirchenrechts* Johanna Haringa a Solieriho *Institutiones Iuris ecclesiastici*. V češtině je v soupisu uveden ještě kniha profesora právnické fakulty české univerzity v Praze Kamila Hennera *Základy práva kanonického*.⁵²

V následujícím školním roce je přednášejícím profesorem též doporučována kniha Dominika Prümmera *Manuale iuris canonici a pro manželské právo Ius matrimoniale* od autorů F. X. Wernze a P. Vidala.⁵³ Pro pastorální teologii je v základní literatuře hned na prvním místě uveden také CIC/1917, což vypovídá o již zmíněném stanovisku českobudějovického profesorského sboru, že pastorální teologie a církevní právo spolu úzce souvisí.⁵⁴ Přednášky z kanonického práva byly větším dílem konány latinsky, menším dílem v mateřštině.⁵⁵

Po bohoslovci se požadovala také znalost konfesního práva, jemuž byla sice věnována částečně pozornost v rámci přednášek kanonického práva, ale jeho výuce nebyl vyhrazen samostatný předmět. Pro kleriky byla také nutná znalost příslušných právních předpisů státních zejména, co se týče postupu při uzavírání sňatků a problematiky kongruy. Témata z konfesního práva se dílem přednášela a rozebírala také v rámci předmětu církevní dějiny.

Roku 1931 vydal papež Pius XI. apoštolskou konstituci *Deus scientiarum dominus*, která upravuje studia ecclesiastica v celé katolické církvi. Také tato skutečnost podnítila přípravy zákona o úpravě studia na teologických fakultách, které požadoval již od druhé poloviny 20. let jako kancléř pražské fakulty i sám pražský arcibiskup.⁵⁶ Podle římských směrnic bylo teologické studium prodlouženo na pět let. Proto bylo také třeba znovu upravit rozvrh předmětů. Církevní právo se v důsledku těchto změn v Českých Budějovicích přednášelo posluchačům čtvrtého a pátého ročníku současně.⁵⁷

V roce 1936 odešel z českobudějovického institutu profesor Matoušů na Katolickou teologickou fakultu nově vzniklé univerzity do Bratislavy a na profesorské stoličce jej vystřídal Dr. Josef Šídlo. Následujícího roku byla vydána již zmíněná vládní nařízení č. 151/1937 Sb. a č. 152/1937 Sb., o reformě studia a zkoušek na teologických fakultách, která vyvolala bezprostřední nutnost konformovat vlastní studijní plán diecézních učilišť. Profesori na českobudějovickém institutu si na poradě profesorského

⁵¹ Státní oblastní archiv v Třeboni, fond Biskupský kněžský seminář a diecézní teologický institut České Budějovice, Katalogy a zkoušky na teologickém učilišti, kart. 13, sign. II C 4.

⁵² Státní oblastní archiv v Třeboni, fond Biskupský kněžský seminář a diecézní teologický institut České Budějovice, Katalogy a zkoušky na teologickém učilišti, kart. 13, sign. II C 4, s. 233-234.

⁵³ Srov. Státní oblastní archiv v Třeboni, fond Biskupský kněžský seminář a diecézní teologický institut České Budějovice, Katalogy a zkoušky na teologickém učilišti, kart. 13, sign. II C 4.

⁵⁴ Srov. Státní oblastní archiv v Třeboni, fond Biskupský archiv České Budějovice, Vedení semináře, rektor, profesori, služební personál, korespondence a jiné, kart. 1074, sign. I-G-11-a, s. 233-234.

⁵⁵ Srov. J. Kadlec, *Českobudějovická diecéze...*, s. 72.

⁵⁶ Srov. J. Čihák, *Theologus čili studium...*, s. 50-51.

⁵⁷ Srov. J. Kadlec, *Českobudějovická diecéze...*, s. 72.

sboru jednomyslně odhlasovali, že výuka bude uspořádána dle rozvrhu pražské teologické fakulty. Další vývoj zásadně poznamenala druhá světová válka.

V semináři již koncem třicátých let narůstaly národnostní spory.⁵⁸ Po odchodu německých bohoslovců v důsledku mnichovského diktátu na německou teologickou fakultu do Prahy klesl počet alumnů v semináři. Ve výuce to ale prakticky znamenalo zjednodušení, protože tím odpadla nutnost konat přednášky v němčině. Na podzim 1942 však poslal pracovní úřad všechny bohoslovce na nucené práce do muničních továren v Říši a do ostravských dolů. Práce v semináři tak musela být na nějaký čas zastavena a do konce války se v ní pokračovalo jen v omezené míře.⁵⁹

Období války přineslo konkretizaci látky kanonického práva a rozdělení látky do více předmětů. Dle prospěchového katalogu studentů teologického institutu je pro studijní rok 1942/1943 materie kanonického práva rozvržena do čtyř tematických předmětů, jejichž upřesňující názvy částečně odpovídají obsahu konkrétních knih CIC/1917: „Ius canonici (Normae generales); Ius canonici (matrimonium) pars II.; Ius canonici (de clericis) pars I.; Ius canonici (de beneficiis, processibus).“⁶⁰

Pro rok 1943/1944 to byly tytéž předměty, ale bez „Ius canonicum (de beneficiis, de processibus)“. Ve školním roce 1944/1945 dle katalogu zase nebyly přednášeny „Normae generales“.⁶¹

Po skončení války se vrátila drtivá většina bohoslovců.⁶² V prvním poválečném studijním roce 1945/1946 se tedy přednášely všechny čtyři předměty kanonického práva. Upřesňující název předmětu Ius canonicum (de clericis) byl rozšířen na „Ius canonicum (de clericis, de ordine“⁶³).“ Na profesorské konferenci z 8. října 1945 byl „schválen návrh Dra. Šídla na snížení počtu týdenního počtu hodin Nového zákona v II. a III. ročníku o 1 hodinu týdně ve prospěch práva III. ročníku.“⁶⁴ V roce 1946/1947 profesor J. Šídlo přednášel dokonce pět předmětů z církevního práva.⁶⁵ Nově přibyl předmět „Ius canonicum (de delictis et poenis)“, který obsahoval látku V. knihy CIC/1917 a byl přednášen i v následujících letech.⁶⁶ Slibný rozvoj studia v semináři ukončila změna politického režimu, ačkoli bezprostředně po převratu

⁵⁸ Němečtí studenti si založili zájmový spolek, k jehož náplni se přidávaly i částečné projevy obdivu k nacistické ideologii, s čímž měl někdejší rektor Mons. Karel Reban nemalé starosti. Srov. *Státní oblastní archiv v Třeboni*, fond Biskupský kněžský seminář a diecézní teologický institut, České Budějovice, Pamětní kniha sdružení německých bohoslovců v Českých Budějovicích, Kniha, i.č. 9.

⁵⁹ Srov. J. Kadlec. *Českobudějovická diecéze...*, s. 73.

⁶⁰ *Státní oblastní archiv v Třeboni*, fond Biskupský kněžský seminář a diecézní teologický institut v Českých Budějovicích, Prospěchový katalog studentů českobudějovického teologického učiliště, Kniha, i.č. 13.

⁶¹ Srov. *Státní oblastní archiv v Třeboni*, fond Biskupský kněžský seminář a diecézní teologický institut v Českých Budějovicích, Prospěchový katalog studentů českobudějovického teologického učiliště, Kniha, i.č. 13.

⁶² Dva studenti se vůbec nevrátili z pracovního nasazení v Německu roku 1945 a jeden zahynul při leteckém náletu v Linci v průběhu války roku 1944. Srov. *Státní oblastní archiv v Třeboni*, fond Biskupský kněžský seminář a diecézní teologický institut v Českých Budějovicích, Prospěchový katalog studentů českobudějovického teologického učiliště, Kniha, i.č. 13.

⁶³ Látka byla vyučována v rámci téhož předmětu i dříve, pouze nebyla výslovně zmíněna v názvu předmětu v prospěchovém katalogu.

⁶⁴ *Státní oblastní archiv v Třeboni*, fond Biskupský kněžský seminář a diecézní teologický institut v Českých Budějovicích, Prospěchový katalog studentů českobudějovického teologického učiliště, Kniha, i.č. 13.

⁶⁵ To se shoduje se stavem výuky církevního práva, který v roce 1946 popisuje J. Konůpek shodně pro teleologické fakulty i diecézní učiliště. Studium je rozvrženo do dvou ročníků po čtyřech hodinách týdně s přidaným seminářem (dvě hodiny). Srov. R. Dacík, *Bohosloví: Co a jak číst pro studium jeho jednotlivých oborů*, Praha 1946, s. 71.

⁶⁶ Srov. *Státní oblastní archiv v Třeboni*, fond Biskupský kněžský seminář a diecézní teologický institut v Českých Budějovicích, Prospěchový katalog studentů českobudějovického teologického učiliště, Kniha, i.č. 13.

státní moc do výuky ještě nezasahovala.⁶⁷ Školní rok 1949/1950 byl zahájen pro bohoslovce od II. ročníku a výš již 1. září. Nově jmenovaný rektor, kterým se stal právě J. Šídlo, tehdy tušil, že tento ročník možná nebude řádně uzavřen.⁶⁸ Údaje pro letní semestr roku 1950 chybí.⁶⁹

4. ČESKOBUDĚJOVIČTÍ PROFESOŘI CÍRKEVNÍHO PRÁVA VE 20. STOLETÍ

Za profesory, kteří měli poskytovat intelektuální formaci kandidátům kněžství, byli upřednostňováni ti, kteří splňovali odborné předpoklady,⁷⁰ upravené v kán. 1366 CIC/1917. Podle kán. 642 § 1. se nesmělo jednat o bývalé řeholníky. V listu Benedikta XV. *Saepe Nobis* z 30. listopadu 1921, který je určen československému episkopátu, mají být ideálními profesory vybraní mužové, v nichž se snoubí přesnost vědy a mravní bezúhonnost.⁷¹

Na diecézní teologická učiliště byli profesory jmenováni kněží po víceleté činnosti v duchovní správě, ale protože ještě v roce 1937 nevyšla očekávaná prováděcí nařízení o započtení jejich předchozích let, začínali nově jmenovaní profesori s minimálním platem, ze kterého si museli sami opatřovat nákladnou vědeckou literaturu.

Ve srovnání s profesory na fakultách měli kromě odlišné výše platu také stanovenou dvojnásobně vyšší učební povinnost (10 hodin týdně) a vedle řádného předmětu museli přednášet ještě předmět vedlejší. Přestože neměli ambice ohledně zařazení do vyšší platové třídy, nesli nelibě skutečnost, že navzdory jejich právnímu postavení a finančního ohodnocení, které odpovídalo postavení profesorů středoškolských, neměli nárok ani na takové výhody, jako byla např. sleva na jízdné, která ovšem profesorům středoškolským příslušela.⁷²

O profesoru Theodoru Kasperovi, který církevní právo vyučoval na českobudějovickém teologickém institutu první dvě desetiletí 20. století, se informace hledaly obtížně. Můžeme však říci, že výše uvedené požadavky na kvality osobnostní i profesní naplňoval. V církevních kruzích i mimo ně byl vážený a zastával řadu církevních funkcí. Byl literárně činný a podporoval vzdělání. Angažoval se za posílení českého národního uvědomění.⁷³ O spirituálním zaměření tohoto činorodého kněze pak zcela nepatrně vypovídá fakt, že byl dlouholetým členem Kněžského spolku sv. Josefa.⁷⁴

⁶⁷ Srov. M. Weis, *Minutěnky vzpomínek...*, s. 42.

⁶⁸ Během měsíce září bylo vládní mocí nařízeno všem bohoslovcům politické školení. Výuka v semestru byla dále narušována nucenými brigádami, jako bylo např. sklízení lnu na Šumavě. Biskup Hlouch tušil, že v nadcházejícím roce již nebude moci světit kněze, proto bohoslovcům posledního ročníku udělil kněžské svěcení předčasně již před Vánocemi roku 1949, tito dokončovali studium do konce března 1950. Srov. V. Kulhánek, *Poslední rektor budějovického semináře (K 30. výročí úmrtí Mons. Šídla)*, Setkání: Diecézní časopis pro křesťanské společenství 4 (2008), s. 7.

⁶⁹ Srov. *Státní oblastní archiv v Třeboni*, fond Biskupský kněžský seminář a diecézní teologický institut v Českých Budějovicích, Prospěchový katalog studentů českobudějovického teologického učiliště, Knihy, i.č. 13.

⁷⁰ Doktorská hodnost z fakulty nebo univerzity uznávané od Svatého stolce.

⁷¹ Srov. *Acta Apostolicae Sedis* XIII (1921), s. 554-559.

⁷² Srov. *Státní oblastní archiv v Třeboni*, fond Biskupský archiv České Budějovice, Vedení semináře, rektor, profesori, služební personál, korespondence a jiné, kart. 1074, sign. I-G-11-a.

⁷³ Srov. K. H. Frankl - R. Klieber (ed.), *„Das Priesterkolleg St. Augustin „Frintaneum“ in Wien 1816 bis 1918. Kirliche Elite-Bildung für den Donau-Alpen-Adria-Raum (=Studien zum Frintaneum. Bd. 2)*, Wien 2008, s. 181.

⁷⁴ Spolek v Českých Budějovicích existoval od poloviny 19. století, vznikl za éry biskupa J. V. Jirsíka (1851-1883), který zakládání četných katolických spolků včetně laických inicioval. Srov. J. Kadlec, *Českobudějovická diecéze...*, s. 33.

Theodor Kasper se narodil 8. listopadu 1866 v jihočeském Písku. Od roku 1888 studoval na elitní škole pro klérus „Frintaneum“ ve Vídni. Kněžské svěcení přijal 22. dubna 1889. Doktorem byl promován 22. července 1892. Od 10. září 1893 působil jako prefekt chlapeckého semináře v Českých Budějovicích.⁷⁵ Roku 1897 byl jmenován profesorem na teologickém učilišti při českobudějovickém biskupském kněžském semináři. Přednášel současně dogmatickou teologii a filosofii. Od roku 1900 převzal po Dr. Aloisi Jirákově také přednášky z církevního práva, přičemž zanechal přednášení filosofie.⁷⁶

K tomu přibývaly další funkce a tituly v rámci konzistoře a diecézního soudu, bylo jich opravdu nespočetně. Uvádím zde ty nejdůležitější. Od 4. prosince 1905 působil jako prosynodální examinátor z dogmatické teologie a církevního práva, od 3. prosince 1906 byl sekretářem diecézního soudu, od 14. února 1907 pak biskupský konzistoriální radou a assessorem actualis. Papežským domácím prelátem byl jmenován 26. února 1905 a čestným papežským komořím Jeho Svatosti Pia X. dne 1. prosince 1913.

Profesor Kasper odešel 1. října 1922 na odpočinek, setrval však nadále v Českých Budějovicích, na teologickém učilišti působil pouze jako emeritní profesor. Zaslouženého odpočinku si však dlouho neužil, neboť v roce 1929 se stěhuje do Tábora, kde 27. července 1930 umírá.⁷⁷ Z jeho skript se zachovala pouze latinská ručně psaná skripta dogmatiky, která vytvořil o prázdninách roku 1911 v rodném Písku, a která byla použita již v následujícím akademickém roce 1911/1912.⁷⁸

Po profesoru Kasperovi převzal výuku církevního práva neméně schopný ThDr. Ludvík Matoušů, jehož další specializací byla novozákonní biblistika.

Ludvík Matoušů se narodil 17. srpna 1883 v jihočeských Černovicích u Tábora. Po studiu na střední škole v Táboře vystudoval teologii v Českých Budějovicích a 28. června 1907 byl vysvěcen na kněze. Jeho prvním působištěm byla Březnice u Příbrami, kde zastával místo zámeckého kaplana. Doktorát získal na Karlově univerzitě v Praze roku 1913. Během první světové války nastoupil vojenskou službu jakožto polní kurát. V roce 1922 byl povolán do funkce vicerektora kněžského semináře a za suplujícího profesora církevního práva a biblického studia Nového zákona na českobudějovickém bohosloveckém učilišti. Definitivním profesorem obou disciplín byl jmenován roku 1924.⁷⁹ Dále byl Matoušů členem konzistoriální rady a u diecézního soudu zastával dlouhodobě úlohu obránce svazku, příslušel mu také titul papežského komořího (monsignora).⁸⁰

Během svého působení v Českých Budějovicích napsal profesor Matoušů skripta, která později vydal i knižně, ta byla v užívání prakticky ve všech seminářích v zemi. Při jejich tvorbě se opíral o rozsáhlou literaturu předních církevních právníků nejen zahraničních, ale také českých.⁸¹

Pro alumnus českobudějovického semináře, mezi které patřili bohoslovci jak českého tak německého etnika, vytvořil latinsko-česko-německá *Praelectiones ex iure canonico. Liber primus*.⁸², která obsahem látky zahrnovala I. a II. knihu CIC/1917. Dále vydal *Praelectiones ex iure canonico. Liber secundus. De beneficiis et bonis ecclesiae temporalibus*. Učebnice probírá látku o obročích a časném církevním majetku

⁷⁵ Srov. *Acta curiae episcopalis Bohemo-Budvicensis* 1930/16-17, s. 68.

⁷⁶ Srov. L. Dvořák, *Biskupský kněžský seminář...*, s. 51-55.

⁷⁷ Srov. *Acta apostolicae curiae episcopalis Bohemo-Budvicensis* 1930/16-17, s. 68.

⁷⁸ *Státní oblastní archiv v Třeboni*, fond Biskupský kněžský seminář a diecézní teologický institut České Budějovice, *Praelectiones e theologia dogmatica* č. ev. j. 33, i.č. 99, sign. IV 1d.

⁷⁹ Srov. E. Pluhař, *Msgr. ThDr. Ludvík Matoušů*, *Časopis katolického duchovenstva* 89 (1949), s. 27.

⁸⁰ Srov. *Acta apostolicae episcopalis Bohemo-Budvicensis* 1933/14, s. 54.

⁸¹ Např. K. Henner, *Základy práva kanonického*, Praha 1921; J. Pejška, *Církevní právo*, sv. I., Obořiště 1932; V. Bušek, *Prameny poznání historie práva církevního*, Bratislava 1926.

⁸² L. Matoušů, *Praelectiones ex iure canonico. Liber primus. quasi alumnis seminarii Bohemo-Budvicensis habuit Ludovicus Matoušů*, České Budějovice 1935.

a vyšla v Českých Budějovicích ve třech edicích.⁸³ Největšího ohlasu se dočkala Matoušova učebnice manželského práva *Praelectiones Ex iure canonico. Liber tertius. Ius matrimoniale*.⁸⁴ Je zde vyloženo nejen manželské právo církevní, ale také příslušné právní normy z platného občanského zákoníku. Kniha obsahuje též velké množství názorných schémat a grafů. Matoušů v *Ius matrimoniale* využívá kazuistickou metodu. Součástí knihy je soubor příkladů smyšlených i skutečných určených pro poučení i pro procvičení aplikace právních norem na konkrétní situace.⁸⁵

Matoušů byl odborník také na otázky konfesního práva⁸⁶ a se stejným západem se věnoval také svému druhému oboru, kterým byla novozákonní biblistika⁸⁷. V březnu 1927 požádal Zemskou politickou správu o příspěvek na studijní cestu do Palestiny v hodnotě 20 000 Kč. Této žádosti navzdory skvělému doporučení z konzistoře nebylo vyhověno.⁸⁸

V dokumentech biskupské konzistoře je o něm zaznamenáno: „Působí ve svém úřadě způsobem neobyčejně úspěšným a vynikajícím k naprosté spokojenosti.“⁸⁹Ve vzpomínkách studentů figuroval jako náročný, ale spravedlivý profesor.⁹⁰

Roku 1936 byl L. Matoušů poslán jako profesor novozákonní biblistiky na nově zřízenou teologickou fakultu do Bratislavy, zde však zůstal jen do roku 1938. V důsledku vynuceného odchodu českých profesorů ze Slovenska se vrátil zpět do Českých Budějovic, kde přečkal válku jako profesor na dovolené. Od akademického roku 1945/1946 přednášel jako řádný profesor církevního práva na bohoslovecké fakultě olomoucké univerzity až do roku 1948, kdy si vyžádal zdravotní dovolenou. Zemřel dne 14. ledna 1949 a je pochován v rodných Černovicích.⁹¹

Po odchodu profesora Matoušů přednášel obě disciplíny ThDr. Josef Šídlo. Období jeho působnosti na bohosloveckém učilišti bylo poznamenáno četnými mimořádnostmi v důsledku války. V posledku Mons. Šídlovi připadl úkol vůbec nejtěžší: vést jako rektor seminář v nejhorším a zároveň posledním roce jeho existence.

Josef Šídlo přišel na svět dne 12. prosince 1902 v Pohorovicích, které příslušely do farnosti Skočice. Po maturitě na Jirsíkově gymnáziu v Českých Budějovicích vstoupil do zdejšího kněžského semináře. Kněžské svěcení přijal 3. července 1927, po vysvěcení jej biskup poslal do farnosti Starý Rožmitál, kde působil nejprve jako kaplan, poté jako administrátor farnosti. Již počátkem roku 1929 byl jmenován

⁸³ Poslední vydání: L. Matoušů, *Praelectiones ex iure canonico. Liber secundus. De beneficii et bonis ecclesiae temporalibus*, České Budějovice 1946.

⁸⁴ První vydání přednášek z manželského práva bylo rozesíláno diecéznímu kléru jako příručka nutná a praktická. Srov. *Acta apostolicae curie episcopalis Bohemo-Budvicensis* 1931/4, s. 16.

⁸⁵ Srov. L. Matoušů, *Praelectiones ex iure canonico, Liber tertius. Ius matrimoniale*, České Budějovice 1945, s. 231-256.

⁸⁶ Např. v roce 1940 vydal příručku s výkladem dosavadních právních norem týkajících se kongruy, která vyšla jako příloha *Acta apostolicae curie episcopalis Bohemo-Budvicensis* 1940/14 a pro její praktický význam ji vlastnilo mnoho duchovních z různých diecézí.

⁸⁷ Byla značně rozšířena i jeho kniha z novozákonní biblistiky: *L. Matoušů, Svatý Pavel a jeho listy*, České Budějovice 1948.

⁸⁸ Ministerstvo školství a osvěty žádost zamítla výnosem ze dne 1. června 1927 a odůvodnilo to nedostatkem financí. Srov. *Státní oblastní archiv v Třeboni*, fond Biskupský archiv České Budějovice, vedení semináře, rektor, profesori, služební personál, korespondence a jiné, kart. 1074, sign. I-G-11-a, s. 256.

⁸⁹ *Státní oblastní archiv v Třeboni*, fond Biskupský archiv České Budějovice, vedení semináře, rektor, profesori, služební personál, korespondence a jiné, kart. 1074, sign. I-G-11-a, s. 256.

⁹⁰ Srov. J. Kadlec, *Českobudějovická diecéze...*, s. 73.

⁹¹ Srov. E. Pluhař, *Msgre ThDr. Ludvík Matoušů...*, s. 27.

prefektem studentského semináře a kaplanem v českých Budějovicích, kde od roku 1933 také začal vyučovat náboženství na Jirsíkově gymnáziu. Doktorem byl promován dne 7. prosince 1934 na pražské teologické fakultě Karlovy univerzity. Od 1. ledna 1936 byl ustanoven ve funkci lektora církevního práva a Nového zákona na diecézním teologickém učilišti a již o rok později profesorem obou oborů, v rozmezí let 1939-1940 působil také jako vicerektor semináře.⁹² Roku 1940 byl jmenován skutečným konzistorním radou a přisedícím biskupské konzistoře.⁹³ Po válce roku 1947, když se stal novým biskupem J. Hlouch, byl jmenován tajným papežským komořím.⁹⁴ V církevních kruzích požíval úcty i obliby: „Říkalo se, že byl kandidátem na uprázdněný biskupský stolec.“⁹⁵

V poválečných letech byl značně vytížený, neboť mu přibyl kromě duchovního vedení sester Kongregace Nejsvětější svátosti (od roku 1947) a úlohy ochránce spravedlnosti a obránce svazku u diecézního soudu (od roku 1948) ještě úřad okrskového vikáře v Horní Plané. Rektorem kněžského semináře byl jmenován 1. září 1949.⁹⁶

V této těžké době bylo v diecézi nutno uvažovat o uplatnění mexických fakult zejména ve věci jmenování ordináře a udělení generální jurisdikce kněžím. K úzkému poradnímu sboru biskupa Hloucha patřili Augustin Malý, Josef Šídlo a Antonín Jarolímek.⁹⁷ Ti měli možnost bez odposlechu a bez zásahu bezpečnostních složek s biskupem v internaci komunikovat, a to prostřednictvím tajně předávaných zpráv.⁹⁸

„Tito kněží tvořili jakýsi počátek linie, po které se měla odvíjet alternativní hierarchická struktura českobudějovické diecéze. Augustin Malý, spirituál v kněžském semináři v Českých Budějovicích, byl na podzim roku 1949 na základě mexických fakult jmenován Josefem Hlouchem zástupcem ordináře (...) Poradcem a případným nástupcem Augustina Malého byl biskupem vybrán Josef Šídlo, profesor teologie a rektor kněžského semináře.“⁹⁹

Je však možné, že biskup Hlouch měl vytipovaného pro tento úřad nejprve ThDr. Šídla. V. Kulhánek uvádí: „Biskupským sekretářem byl tehdy mladý kněz P. Vladimír Vlček. Pan biskup mu dal listinu, v níž pověřoval doktora Šídla pravomocí ordináře pro případ, že on sám by nemohl řídit diecézi. Řekl mu, aby mu to donesl do semináře. Sekretář to nesl v ponožce, budovu biskupství už hlídali čtyři členové státní bezpečnosti. Ti si ho ale ani nevšimli, takže pověření pronesl bezpečně, ale doktor Šídlo ho nepřijal. Když sekretář přinesl listinu zpátky, biskup na to nic neřekl.“¹⁰⁰ Nicméně je velmi pravděpodobné, že již tehdy byl rektor Šídlo v hledáčku StB.

⁹² Srov. V. Kulhánek, *Poslední rektor...*, s. 7

⁹³ Srov. *Acta apostolicae curie episcopalis Bohemo-Budvicensis* 1940/6, s. 1.

⁹⁴ Srov. V. Kulhánek, *Poslední rektor...*, s. 7.

⁹⁵ Ibidem.

⁹⁶ Srov. ibidem.

⁹⁶ Srov. ibidem.

⁹⁶ Srov. ibidem.

⁹⁷ Toho času děkan v Třeboni.

⁹⁸ Srov. P. Gabrielová, *Biskup Hlouch ve vybraných dokumentech Státní bezpečnosti*, in: *Sborník archivu bezpečnostních složek*, red. Z. Kukánová, sv. 10, Praha 2012, s. 180.

⁹⁹ P. Gabrielová, *Biskup Hlouch ve vybraných dokumentech Státní bezpečnosti*, in: *Sborník archivu bezpečnostních složek*, red. Z. Kukánová, sv. 10, Praha 2012, s. 180-181.

¹⁰⁰ V. Kulhánek, *Poslední rektor...*, s. 7.

V druhé půli akademického roku se již vědělo, že budou uzavřeny semináře a zůstane jen teologická fakulta v Praze, podrobena přísné kontrole státní moci.¹⁰¹ „Biskup už pak do semináře nesměl, pan rektor Šídlo nám vyřizoval jeho vzkaz, abychom na tu fakultu nechodili. Převládlo tehdy mínění, že poměry u nás se do dvou let změní a pak se bude pokračovat ve studiu v seminářích“, podotýká V. Kulhánek.¹⁰² Seminář v Českých Budějovicích byl již počátkem srpna 1950 zajištěn za nepřítomnosti jeho rektora. Likvidace semináře byla dovršena dne 30. září. Budova připadla vojenskému posádkovému velitelství.¹⁰³

Do generálního semináře v Praze se nikdo dle přání biskupa nepřihlásil a na podzim roku 1950 byli tito bohoslovci povoláni k výkonu vojenské služby a okamžitě zařazeni do PTP.¹⁰⁴ Bývalý rektor však se svými bohoslovci nepřerušil kontakt a stýkal se s nimi i po dobu jejich vojenské služby. V úřadě rektora i profesora platil sice za člověka přísného: „Ovšem kdo ho poznal blíže, věděl, že je to jenom slupka, pod kterou se skrývala jeho dobrota a vnitřní krása jeho osobnosti.“¹⁰⁵

Dr. Šídlo zůstal zatím v Budějovicích, kde byl ustanoven rektorem seminárního kostela sv. Anny a následně také rektorem kostela sv. Vojtěcha ve Čtyřech Dvorech¹⁰⁶, v sakristii zdejšího kostela byl později také zatčen a odvezen Stb.

Stalo se tak dne 30. října 1952 a teprve o necelý rok později byl odsouzen rozsudkem Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 17. září 1953 k mnohaletému vězení za trestný čin velezrady.¹⁰⁷ A bylo to v rámci kněžského monstrprocesu „Jarolímek a společníci“, ve kterém bylo odsouzeno celkem 14 lidí.¹⁰⁸ Z vězení byl propuštěn až na základě všeobecné amnestie z roku 1960. Dne 27. září 1972 zrušil Krajský soud v Českých Budějovicích rozsudek z roku 1953, při této příležitosti se Josef Šídlo i Augustin Malý dozvěděli, že byli odsouzeni kvůli podezření, že jsou tajně vysvěcenými biskupy. Po propuštění z vězení bydlel v Českých Budějovicích a až do odchodu do penze se živil jako dělník ve smaltovně Sfinx. Po uvolnění poměrů v roce 1968 obdržel státní souhlas k výkonu výpomocné duchovní činnosti v rámci českobudějovického děkanství. Počátkem roku 1970 byl ThDr. Šídlo jmenován archivářem biskupství, ale již po roce se stěhoval za sestrami Kongregace Nejsvětější svátosti¹⁰⁹ do Dolních Albeřic v Krkonoších. Zdejší klimatické podmínky mu však neshodily. Naštěstí se podařilo zařídit, aby se mohl roku 1971 vrátit do Č. Budějovic, kde začal od srpna 1974 působit jako výpomocný duchovní pro biskupskou kapli. V Českých Budějovicích byl spokojený, jeho zdravotní stav se zhoršoval.

V říjnu roku 1978 byl převezen do Charitního domova pro duchovní v Senohrabech u Prahy, ale novému prostředí těžce uvykal. Trápil jej stesk po Českých Budějovicích. Počátkem prosince jej postihla cévní příhoda, jejímž následkům podlehl dne 12. prosince 1978. Pohřeb se konal přesně den před jeho

¹⁰¹ Srov. *ibidem*.

¹⁰² *Ibidem*.

¹⁰³ Srov. M. Weis, *Minutěnky vzpomínek...*, s. 42-43.

¹⁰⁴ Pomocné technické prapory pro nucené práce. Jednalo se o vojenské jednotky pro „kádrově nevyhovující“ vojíny. Nebyly jim přiděleny zbraně.

¹⁰⁵ V. Kulhánek, *Poslední rektor...*, s. 7.

¹⁰⁶ Městská část Českých Budějovic.

¹⁰⁷ Srov. V. Kulhánek, *Poslední rektor...*, s. 7.

¹⁰⁸ V procesu byli odsouzeni včetně A. Jarolímka, A. Malého aj. také další lidé z okruhu důvěrníků biskupa Hloucha. Hned na druhém místě po Jarolímkovi byl uveden mladý kněz Václav Říha, který později ve vězení zemřel. Srov. O. Mádr, *Václav Říha - po čtyřiceti letech*, Setkání: Diecézní časopis pro křesťanské společenství 4 (1996), s. 17.

¹⁰⁹ Bylo to na výslovné přání generální představené této kongregace, protože Dr. Šídlo je měl v duchovní péči již v časech dřívějších. Srov. V. Kulhánek, *Poslední rektor...*, s. 7.

nedožítými 76. narozeninami v rodné farnosti. Přišlo se s ním rozloučit velké množství spolubratrů v kněžství, většina z nich patřila mezi jeho studenty.¹¹⁰

Poslední budějovického rektora i po letech velmi trápilo, že dal v onom kritickém roce bohoslovcům doporučení nepřistoupit na nabídku pokračovat v přípravě na kněžství pod dohledem státní moci.¹¹¹ Když byl kdysi ze zvyku osloven „pane rektore“. Zareagoval: „Neříkejte mi pane rektore, říkejte mi likvidátore.“¹¹² Přestože jednal v souladu s přáním biskupa, výčitky nesl stejnou měrou: „Já jsem zlikvidoval seminář a připravil jsem diecézi o 40 kněží, protože jsem vám řekl, abyste nechodili na fakultu do Prahy.“¹¹³ Sám biskup Josef Hlouch svého rozhodnutí v této věci později velmi litoval a označil jej za mylné, přestože v daném čase se jevílo jako správné.¹¹⁴

ZÁVĚR

Diecézní teologická učiliště bezprostředně v období po vzniku Československa čelila nejistotě ohledně své další existence. V celém období první republiky byly patrné silné tendence podhodnocovat jejich činnost a význam při vzdělávání kléru, přitom náplň studia odpovídala složením předmětů i formou zkoušení výuce na teologických fakultách, přestože zde existovaly určité drobné odchylky,¹¹⁵ nikdo neprokázal, že výuka na diecézních institutech je obecně nižší kvality.

Profesoři českobudějovického diecézního teologického učiliště se snažili v rámci možností přizpůsobit studijní plán organizaci studia na české bohoslovecké fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Na tuto fakultu ostatně českobudějovičtí studenti směli se souhlasem biskupa přestupovat.¹¹⁶ To svědčí o výborné úrovni zdejšího institutu a kvalitě vzdělání. Také výuka kanonického práva na českobudějovickém institutu byla v daném období v rukou zkušených profesorů s akademickou hodností ThDr., přičemž jeden z nich ThDr. Ludvík Matoušů později působil jako řádný profesor na teologických fakultách v Bratislavě a v Olomouci.

PROFESORZY PRAWA KANONICZNEGO I JEHO NAUCZANIE W INSTYTUCIE TEOLOGICZNYM W CZESKICH BUDZIEJOWICACH W LATACH 1918-1950. OPIS SYTUACJI Z PUNKTU WIDZENIA WARUNKÓW POLITYCZNYCH I MIEJSCOWYCH

Streszczenie

Diecezjalny Instytut Teologiczny i seminarium duchowne w Czeskich Budziejowicach istniało niecałych 150 lat. Mimo, że przygotowywano do kandydatów do kapłaństwa z do niedawna najmłodszej a najbiedniejszej czeskiej diecezji, przełożeni i profesorowie podejmowali godną szacunku troskę, by wytworzyć studentom warunki porównywalne z tymi, które mieli klerycy na wydziałach przy uniwersytetach. Status prawny tych diecezjalnych instytutów był zwłaszcza w czasach Pierwszej Republiki problematyczny, dlatego, że nie były jednoznacznie uznawane przez państwo za wysokie szkoły. Czasy te zaznaczyły się staraniem grona przełożonych i profesorów o uznanie charakteru tej

¹¹⁰ Srov. V. Kulhánek, *Poslední rektor...*, s. 7.

¹¹¹ Srov. ibidem.

¹¹² Srov. ibidem.

¹¹³ Ibidem.

¹¹⁴ Srov. M. Weis, *Minutěnky vzpomínek...*, s. 42.

¹¹⁵ Srov. Z. Horák, *Církev a české školství. Právní zajištění...*, s. 198.

¹¹⁶ Srov. ibidem.

uczelní jako školy wyższej. Nauczanie prawa kanonicznego w instytucie teologicznym w Českich Budějovicach bylo już od początku stulecia prowadzone przez specjalistów – doświadczonych profesorów: Theodora Kaspera (nauczał w latach 1900-1923). Pracował tam również znakomity prawnik, znany również za granicami diecezji, Ludvík Matoušů (1923-1936), a jego miejsce zajął profesor Josef Šídlo (1936-1950), ostatní rektor seminarium, osoba bardzo niewygodna dla komunistycznego režimu.

Słowa kluczowe

Prawo kanoniczne, prawo wyznaniowe, diecezja, uczelnie teologiczne, profesory, historia regionalna, komunizm, Czechosłowacja, Czeskie Budziejowice

THE LECTURERS OF CANON LAW AND ITS SCHOOLING AT THE THEOLOGICAL INSTITUTE IN ČESKÉ BUDĚJOVICE FROM 1918 TO 1950. THE DESCRIPTION OF THE SITUATION WITH REGARD TO POLITICAL AND LOCAL CONDITIONS

Summary

The Diocesan Theological Institute and Seminary in České Budějovice existed almost 150 years. Although preparing candidates from until recently the youngest and the poorest Czech diocese for the priesthood, superiors and lecturers put in an impressive effort to create for their students study conditions comparable to the conditions of theology students at theological faculties at universities. The legal status of these diocesan theological institutes was problematic, especially during the first republic, because they were not unambiguously considered for universities by the state. This period is connected with efforts of superiors and lecturers for the recognition of the academic character of this educational establishment. The schooling of canon law at the theological institute in České Budějovice was in expert hands of experienced lecturers already from the beginning of the century: Theodor Kasper (taught in years 1900–1923), an outstanding legal expert, known also beyond borders of the diocese, Ludvík Matoušů (1923–1936) also worked here and Josef Šídlo (1936–1950) the last rector of the seminar and a very troublesome man for the Communist regime.

Keywords

Canon law, state ecclesiastical law, diocese, theological institute, schooling, lecturers, regional history, communism, Czechoslovakia, České Budějovice

Prameny

Acta apostolicae curie episcopalis Bohemo-Budvicensis 1930/16-17.

Acta apostolicae curie episcopalis Bohemo-Budvicensis 1931/4.

Acta apostolicae curie episcopalis Bohemo-Budvicensis 1940/6.

Acta Apostolicae Sedis XIII (1921).

Acta Apostolicae Sedis XXIX (1937).

Codex Iuris Canonici PII PONTIFICIS MAXIMI iussu digestus BENEDICTI PAPAE XV auctoritate promulgatus z roku 1917, Praha 1932.

Státní oblastní archiv v Třeboni, fond Biskupský archiv České Budějovice, Vedení semináře, rektor, profesory, služební personál, korespondence a jiné, kart. 1073, sign. I-G-11-a.

Státní oblastní archiv v Třeboni, fond Biskupský archiv České Budějovice, Vedení semináře, rektor, profesory, služební personál, korespondence a jiné, kart. 1075, sign. I-G-11-a.

- Státní oblastní archiv v Třeboni, fond Biskupský archiv České Budějovice, Vedení semináře, rektor, profesori, služební personál, korespondence a jiné, kart. 1074, sign. I-G-11-a.
- Státní oblastní archiv v Třeboni, fond Biskupský kněžský seminář a diecézní teologický institut České Budějovice, Katalogy a zkoušky na teologickém učilišti, kart. 13, sign. II C 4.
- Státní oblastní archiv v Třeboni, fond Bohoslovecký kněžský seminář a diecézní teologický institut České Budějovice, Kniha, Pamětní kniha sdružení německých bohoslovců v Českých Budějovicích, inv. č. 9.
- Státní oblastní archiv v Třeboni, fond Biskupský kněžský seminář a diecézní teologický institut České Budějovice, Praelectiones e theologia dogmatica, č. ev. j. 33, i.č. 99, sign. IV 1d.
- Státní oblastní archiv v Třeboni, fond Bohoslovecký kněžský seminář a diecézní teologický institut České Budějovice, Prospěchový katalog studentů českobudějovického teologického učiliště, Kniha, inv. č. 12.
- Státní oblastní archiv v Třeboni, fond Bohoslovecký kněžský seminář a diecézní teologický institut České Budějovice, Prospěchový katalog studentů českobudějovického teologického učiliště, Kniha, inv. č. 13.
- Státní oblastní archiv v Třeboni, fond Biskupský archiv České Budějovice, Listiny, číslo kart. 1, Transsumpt buly Pia VI., papeže římského z 20. září 1785, jíž zakládá českobudějovické biskupství, kart. 1, inv. č. 3, pův. sign. N6.

Periodika

- Časopis katolického duchovenstva 89 (1949).
- Setkání: Diecézní časopis pro křesťanské společenství 4 (1996).
- Setkání: Diecézní časopis pro křesťanské společenství 4 (2008).

Literatura

- Čihák, J., *Theologus čili studium katolické teologie*, Díl 1.: Organizace katolického studia, Praha: Nákladem vlastním, 1927.
- Dacík, R., *Bohosloví: Co a jak číst pro studium jeho jednotlivých oborů*, Praha: Vyšehrad, 1946.
- Dvořák, L., *Biskupský kněžský seminář v Č. Budějovicích*, České Budějovice: Nákladem diecézního spolku musejního, 1905.
- Frankl, K. H. – R. Klieber, R. (ed.), *„Das Priesterkolleg St. Augustin „Frintaneum“ in Wien 1816 bis 1918. Kirliche Elite-Bildung fur den Donau-Alpen-Adria-Raum (= Studien zum Frintaneum. Bd. 2)*, Böhlau: Wien, 2008, ISBN 978-3-205-77659-8.
- Gabrielová, P., *Biskup Hlouch ve vybraných dokumentech Státní bezpečnosti*, in: *Sborník archivu bezpečnostních složek*, red. Z. Kukánová, sv. 10, Praha 2012, ISBN 978-80-260-3609-8.
- Horák, Z., *Církev a české školství. Právní zajištění působení církví a náboženských společností na území českých zemí od roku 1918 do současnosti*, Praha: Grada Publishing, a. s., 2011, ISBN 978-80-247-3623-5.
- Horák, Z., *Církev a české školství. Vybrané dokumenty ke studiu českého konfesního práva*, Praha: Univerzita Karlova, 2012, ISBN 978-80-87146-57-6.
- Kadlec, J., *Českobudějovická diecéze, České Budějovice: Sdružení sv. Jana Neumana*, 1995, ISBN 80-901602-3-9.
- Kalbáč, A., *Vitorazsko*, Praha: Nákladem Staroměstského odboru Národní jednoty Pošumavské, 1919.
- Koblasa, P., *Vitorazsko. Dolnorakouská historie oblasti*, České Budějovice: Historicko-vlastivědný spolek v Českých Budějovicích, 2013, ISBN 978-80-905244-7-7.
- Kop, F., *Modus vivendi. Nynější stav jeho provedení*, Praha: Orbis, 1927.
- Matoušů, L., *Praelectiones ex iure canonico. Liber primus. quasi alumnis seminarii Bohemo-Budvicensis habuit Ludovicus Matoušů*, České Budějovice: Nákladem vlastním, 1935.
- Matoušů, L., *Praelectiones ex iure canonico. Liber secundus. De beneficii et bonis ecclesiae temporalibus*, České Budějovice: Č. a T. Českomoravské tiskařské závody, 1946.
- Matoušů, L., *Praelectiones ex iure canonico. Liber tertius. Ius matrimoniale*, České Budějovice: Č. a T. Českomoravské tiskařské závody, 1945.
- Novotný, V., *Katolická teologická fakulta 1939-1990. Prologomena k dějinám české katolické teologie druhé poloviny 20. století*, Praha: Karolinum, 2007, 523 s., ISBN 978-80-246-1369-7.
- Weis, M., *Minutěnky vzpomínky na pastýře lidu svého*, Praha: Panevropa, 1999, ISBN 80-85846-12-8.